20/11.12.2023

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆ
Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՈՒՆԻՑ

Երևան քաղաքի առաջին ատյանի
ընդհանուր իրավասության քրեական դատարան,
նախագահող դատավոր՝ Մ.Մարտիրոսյան

Հայաստանի Հանրապետության
վերաքննիչ հակակոռուպցիոն դատարան,
նախագահող դատավոր՝ Կ.Ամիրյան

2025 թվականի ապրիլի 14-ին քաղաք Երևանում

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի հակակոռուպցիոն պալատի կոռուպցիոն հանցագործությունների քննության դատական կազմը (այսուհետ նաև՝ Վճռաբեկ դատարան),

նախագահությամբ՝ Ա.ԿՐԿՅԱՇԱՐՅԱՆԻ
մասնակցությամբ դատավորներ՝ Ե.ԴԱՆԻԵԼՅԱՆԻ
Ռ.ՄԽԻԹԱՐՅԱՆԻ
Ս.ՉԻՉՈՅԱՆԻ
Դ.ՎԵՔԻԼՅԱՆԻ

գրավոր ընթացակարգով քննության առնելով մեղադրյալ [redacted] վերաբերյալ թիվ 20/11.12.2023 դատական վարույթով ՀՀ վերաքննիչ հակակոռուպցիոն դատարանի (այսուհետ նաև՝ Վերաքննիչ դատարան) 2024 թվականի օգոստոսի 20-ի որոշման դեմ ՀՀ գլխավոր դատախազ Ա.Վարդապետյանի վճռաբեկ բողոքը,

ՊԱՐԶԵՑ

<u>Վարույթի դատավարական նախապատմությունը.</u>

1. Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի (այսուհետ նաև՝ Առաջին ատյանի դատարան) 2023 թվականի դեկտեմբերի 11-ի որոշմամբ բավարարվել է [redacted] միջնորդությունն ու թույլատրվել է երկու ամիս ժամկետով [redacted] նկատմամբ իրականացնել «Արտաքին դիտում», «Թվային, այդ թվում՝ հեռախոսային խոսակցությունների վերահսկում» և «Ներքին դիտում» համալիր օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ:

2. Առաջին ատյանի դատարանի վերոնշյալ որոշման դեմ մեղադրյալ [redacted] պաշտպան [redacted] հատուկ վերանայման բողոքը Վերաքննիչ հակակոռուպցիոն դատարանի 2024 թվականի ապրիլի 15-ի որոշմամբ թողնվել է առանց քննության՝ վերաքննիչ բողոք ներկայացնելու իրավունք չունեցող անձի կողմից բերված լինելու պատճառաբանությամբ:

3. Վճռաբեկ դատարանի 2024 թվականի հուլիսի 18-ի որոշմամբ մեղադրյալ [redacted] պաշտպան [redacted] հատուկ վերանայման բողոքն առանց քննության թողնելու մասին ՀՀ վերաքննիչ հակակոռուպցիոն դատարանի 2024 թվականի ապրիլի 15-ի որոշումը բեկանվել է, և վարույթը փոխանցվել նույն դատարան՝ նոր քննության:

4. Վերաքննիչ դատարանի 2024 թվականի օգոստոսի 20-ի որոշմամբ մեղադրյալ [redacted] պաշտպան [redacted] հատուկ վերանայման բողոքը մասնակի բավարարվել է, և բեկանված մասով կայացվել է Առաջին ատյանի դատարանի որոշմանը փոխարինող դատական ակտ՝ մերժվելով [redacted] նկատմամբ «Թվային, այդ թվում՝ հեռախոսային խոսակցությունների վերահսկում» և «Ներքին դիտում» համալիր օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ անցկացնելու վերաբերյալ միջնորդությունը:

5. Վերաքննիչ դատարանի վերոնշյալ որոշման դեմ ՀՀ գլխավոր դատախազ Ա.Վարդապետյանը բերել է հատուկ վերանայման բողոք, որը Վճռաբեկ դատարանի

2024 թվականի սեպտեմբերի 30-ի որոշմամբ ընդունվել է վարույթ և սահմանվել է դատական վարույթի իրականացման գրավոր ընթացակարգ:

<u>Վճռաբեկ բողոքի հիմքերը, փաստարկները և պահանջը.</u>

Վճռաբեկ բողոքը քննվում է հետևյալ հիմքի սահմաններում՝ ներքոհիշյալ փաստարկներով.

6. Բողոքի հեղինակի պնդմամբ՝ Վերաքննիչ դատարանը թույլ է տվել դատական սխալ՝ նյութական օրենքի խախտում, որն ազդել է վարույթի ելքի վրա:

Մասնավորապես, բողոք բերած անձը նշել է, որ Վճռաբեկ դատարանի՝ 2024 թվականի հուլիսի 26-ի թիվ ՀԿԴ/0054/01/22 որոշմամբ արձանագրվել է կաշառք տալու չափերի կապակցությամբ առկա օրենսդրական բացի մասին, իսկ Առաջին ատյանի դատարանի վիճարկվող որոշումը կայացվել է դեռևս 2023 թվականի դեկտեմբերի 11-ին, ուստի միասնական պրակտիկայի և Վճռաբեկ դատարանի՝ կաշառք տալու չափերի կապակցությամբ իրավական դիրքորոշման բացակայության պայմաններում իրավաչափ են եղել Առաջին ատյանի դատարանի այն հետևությունները, որ անձը, ում սահմանադրական իրավունքները սահմանափակվել են, կասկածվել է ծանր հանցանք կատարելու մեջ:

6.1. Բողոքաբերը, վկայակոչելով «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի և ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի վերաբերելի իրավակարգավորումները, նշել է, որ եթե ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի իմաստով գաղտնի քննչական գործողություն կատարելու թույլտվություն ստանալու համար անհրաժեշտ է ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցանքի վերաբերյալ **վարույթի առկայություն**, ապա «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի իմաստով դատարանի որոշմամբ կատարվող օպերատիվ-հետախուզական միջոցառում իրականացնելու թույլտվություն ստանալու համար առնվազն անհրաժեշտ են **առերևույթ հիմքեր՝ կասկածելու,** որ անձը, որի նկատմամբ պետք է դա անցկացվի, կատարել է ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցագործություն: Նման պայմաններում պետք է փաստել, որ ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցանք կատարելու կասկածի հիմնավորվածության շեմն ավելի ցածր է, քան քրեական վարույթի առկայության

դեպքում, ուստի կարելի է նաև եզրակացնել, որ «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի իմաստով դատարանի որոշմամբ կատարվող օպերատիվ-հետախուզական միջոցառում իրականացնելու թույլտվություն ստանալու վարույթով օրենսդրական բացի առկայության կամ բացակայության հարցին անդրադառնալն այն պայմաններում, երբ առկա չէ միասնական պրակտիկա, ինքնին բավարար չէ փաստելու, որ դատարանի կողմից կայացվել է անօրինական դատական ակտ՝ նկատի ունենալով, որ այդ փուլում բավարար է հիմնավորել, որ անձն առերևույթ առնչություն ունի ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցանքի կատարմանը:

7. Վերոգրյալի հիման վրա բողոք բերած անձը խնդրել է բեկանել Վերաքննիչ դատարանի 2024 թվականի օգոստոսի 20-ի որոշումը և կայացնել դրան փոխարինող դատական ակտ:

<u>Վճռաբեկ բողոքի քննության համար էական նշանակություն ունեցող փաստական հանգամանքները.</u>

8. [redacted] կողմից 2023 թվականի դեկտեմբերի 11-ին կազմված և միջնորդությանը կից Առաջին ատյանի դատարան ներկայացված արձանագրության համաձայն՝ [redacted] *բաժնում ստացվել են օպերատիվ տեղեկություններ այն մասին, որ ՀՀ ու ԱՄՆ քաղաքացի, ամերիկաբնակ* [redacted] *զբաղվելով ԱՄՆ-ում բնակվող տարբեր անձանց պատկանող առաքանիների հավաքման և ՀՀ-ում բնակվող իր ընկերների՝* [redacted] *օժանդակությամբ այդ առաքանիների ՀՀ-ում բաշխման գործունեությամբ,* [redacted] *խորհուրդներով և վերջիններիս միջնորդությամբ, այն է՝ պաշտոնապար անձ հանդիսացող ՀՀ* [redacted] *բաժանմունքի պետ* [redacted] *առանձնապես խոշոր չափերով կաշառք տալու դիմաց՝ առանց մաքսային համապատասխան ձևակերպումների նշված առաքանիների անարգել ելքը Զվարթնոց օդանավակայանից ապահովելու միտանական*

դիպավորությամբ, [redacted] ծանոթացել և պայմանավորվածություն է ձեռք բերել նշված բաժանմունքի պետ [redacted] հետ՝ վերջինիս յուրաքանչյուր հերթափոխից հետո, պարբերաբար մաս-մաս առանձնապես խոշոր չափերով ընդհանուր՝ 5.200.000 ՀՀ դրամ կաշառք-գումարի դիմաց իր կողմից ԱՄՆ-ից դեպի ՀՀ օդային ճանապարհով փոխադրված առաքանիներն առանց մաքսային ձևակերպումների անխոչընդոտ մաքսային փարածքից դուրս գալու վերաբերյալ: Պաշտոնապար անձ հանդիսացող [redacted] ընդունել է [redacted] օգտին իր ծառայողական լիազորությունների շրջանակներում առանձնապես խոշոր չափերով կաշառք ստանալու առաջարկը՝ յուրաքանչյուր հերթափոխի ընթացքում առաքանիների առանց մաքսային ձևակերպումների անխոչընդոտ ելքը ապահովելու հարցի շուրջ (...)»[1]:

9. Օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ անցկացնելու վերաբերյալ միջնորդությունը բավարարելու մասին Առաջին ատյանի դատարանի 2023 թվականի դեկտեմբերի 11-ի որոշման համաձայն՝ *«(...) Ներկայացված նյութերը պարունակում են տեղեկություններ [redacted] կողմից առերևույթ ծանր՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 46-436-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետով նախատեսված հանցանքի կատարման և այդ հանցավոր գործունեությունը վերջինիս կողմից շարունակելու հավանականության մասին: Ձեռնարկված միջոցառումների արդյունքում հնարավոր չի եղել ձեռք բերել ենթադրյալ հանցագործության բացահայտման և նշված անձի հանցավոր գործունեության շարունակումը կանխելու համար անհրաժեշտ տեղեկատվությունը, իսկ այլ եղանակով ողջամտորեն հնարավոր չէ այդ տեղեկատվության ձեռքբերումը:*

Դատարանը գտնում է, որ ենթադրյալ հանցանք կատարող անձին հանցանքի կատարման պահին կամ դրանից անմիջապես հետո բացահայտելու, նրա ենթադրյալ հանցավոր գործունեության շարունակումը հայտնաբերելու և կանխելու նպատակով Սևակ Ավոյանի նկատմամբ երկու ամիս ժամկետով «Թվային, այդ թվում՝ հեռախոսային հաղորդակցության վերահսկում», «Ներքին դիտում» և տեխնիկական միջոցների կիրառմամբ «Արտաքին դիտում» համալիր օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ իրականացնելու անհրաժեշտության մասին ներկայացվել են բավարար

[1] Տե՛ս վարույթի նյութեր, հատոր 1-ին, թերթ 10-րդ:

հիմնավորումներ, նշված օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներն իրականացնելը թույլատրելու անհրաժեշտությունը բխում է ենթադրյալ ծանր հանցագործության կատարումը բացահայտելու, ենթադրյալ հանցավոր գործունեության հավանական շարունակումը կանխելու անհրաժեշտությունից, քանի որ տվյալ դեպքում հանրային շահը գերակայում է Սևակ Ավոյանի մասնավոր շահի՝ այդ թվում անձնական կյանքի գաղտնիության նկատմամբ: (...)»[2]*:*

10. Վերաքննիչ դատարանի 2024 թվականի օգոստոսի 20-ի որոշման համաձայն՝ *«(...)*

(...) Վերաքննիչ դատարանը նախ հարկ է համարում նշել, որ 2021 թվականին ընդունված քրեական օրենսգրքի 436-րդ հոդվածով սահմանված կաշառք տալու հանցակազմի պարագայում օրենսդիրը, որպես այդ հանցանքը որակյալ դարձնող հանգամանքներ դիտարկելով «խոշոր չափը» և «առանձնապես խոշոր չափը», միևնույն ժամանակ, օրենսգրքի հատուկ մասում չի նախատեսել, թե խնդրո առարկա հանցակազմի առարկայի ո՞ր չափն է համարվում խոշոր, ո՞րը՝ առանձնապես խոշոր: Դրա հետ մեկտեղ հարկ է փաստել, որ նույն օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 17-րդ կետում օրենսդիրը սահմանել է հափշտակության, պատճառած գույքային վնասի կամ հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված կամ ստացված գույքի կամ օգուտի չափերը, ինչից, սակայն, հետևում է, որ սահմանված այդ չափերը վերաբերելի չեն կաշառք տալու հանցակազմին, քանի որ «հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված կամ ստացված գույք կամ օգուտի չափ» եզրույթը որևէ կերպ չի կարող նույնացվել կաշառք տալու դեպքում կաշառքի առարկայի չափի հետ: Այլ կերպ ասած՝ Վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ քննարկվող նորմը չի սահմանել կաշառք տալու հանցակազմի առարկա կաշառքի չափը:

Ընդ որում, վերոնշյալ դատողությունը համահունչ է Վճռաբեկ դատարանի 2024 թվականի հուլիսի 26-ի ՀԿԴ/0054/01/22 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշմանը (...):

Ընդ որում՝ Վերաքննիչ դատարանը (դատավոր՝ Կ. Ամիրյան) մշտապես կայուն դատական պրակտիկա է ունեցել և արտահայտել է այն դիրքորոշումը, որ 2021 թվականի

---

[2] Տե՛ս վարույթի նյութեր, հատոր 1-ին, թերթեր 11-14:

մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգիրքը չի սահմանում, թե որն է կաշառք տալու խոշոր և առանձնապես խոշոր չափը:

(...) Վերոշարադրյալի լույսի ներքո Վերաքննիչ դատարանն արձանագրում է, որ ներկայացված միջնորդությունը բավարար փաստեր չի պարունակել այն մասին, որ միջնորդությամբ նկարագրված ենթադրյալ արարքը առերևույթ հանդիսանում է ծանր հանցանք:

(...) Ներկայացված միջնորդությամբ նշվում է, որ [redacted] *առերևույթ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 46-436-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետով նախատեսված ենթադրյալ հանցագործություն կատարելու մասին, մինչդեռ ՀՀ քրեական օրենսգրքում կաշառք տալու չափերի բացակայության հանգամանքով պայմանավորված՝* [redacted] *արարքը չէր կարող որակվել 46-436-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետով (ընդ որում, ներկայացված միջնորդությամբ բացակայում է վկայակոչումը ենթադրյալ հանցանքը հանցավոր կազմակերպության կողմից ենթադրաբար կատարելու մասին), ինչի արդյունքում ստացվում է, որ անգամ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 46-436-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կամ 3-րդ կետով որակվելու դեպքում այդ արարքը միջին ծանրության է, ինչը չի բավարարում ներքին դիտում և հեռահոսային խոսակցությունների վերահսկում օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ իրականացնելու իրավաչափության պայմաններից հանցանքի տեսակին (ծանրության աստիճանին) վերաբերող պայմանին:*

Վերաքննիչ դատարանն արձանագրում է, որ Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանը սխալ է մեկնաբանել վերոնշյալ իրավական հարցը, ինչի արդյունքում ոչ իրավաչափ կերպով ամբողջությամբ բավարարել է ներկայացված միջնորդությունը (...):

(...) Ինչ վերաբերում է հնարավոր այն փաստարկին, որ մինչև Վճռաբեկ դատարանի կողմից ՀԿԴ/0054/01/22 որոշմամբ դիրքորոշում արտահայտելն է նշյալ միջնորդությունը ներկայացվել՝ Վերաքննիչ դատարանը փաստում է, որ թեև միջնորդությունը ներկայացնելիս Վճռաբեկ դատարանը վերոնշյալ որոշումը դեռևս կայացրած չի եղել, այնուամենայնիվ, ինչպես միջնորդություն ներկայացնողի, այնպես էլ Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի կողմից սխալ է ընկալվել և մեկնաբանվել կաշառք տալու չափերի՝ ՀՀ քրեական

օրենսգրքում ամրագրված լինել-չլինելու վերաբերյալ հարցը, ինչի արդյունքում ներկայացված միջնորդությունը չի բավարարում «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի 31-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված այն պայմանը, որ ներքին դիպում և հեռախոսային խոսակցությունների վերահսկում օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումները կարող են իրականացվել, երբ անձը, ում նկատմամբ պետք է դրանք անցկացվեն, կասկածվում է ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործության կատարման մեջ (...)»[3]:

<u>Վճռաբեկ դատարանի հիմնավորումները և եզրահանգումը.</u>

11. Սույն վարույթով Վճռաբեկ դատարանի առջև բարձրացված իրավական հարցը հետևյալն է. հիմնավո՞ր են արդյոք [redacted] նկատմամբ համալիր օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ իրականացնելու թույլտվության մասին Առաջին ատյանի դատարանի որոշումը բեկանելու վերաբերյալ Վերաքննիչ դատարանի հետևությունները:

12. ՀՀ Սահմանադրության 33-րդ հոդվածի համաձայն՝ *«1. Յուրաքանչյուր ոք ունի նամակագրության, հեռախոսային խոսակցությունների և հաղորդակցության այլ ձևերի ազատության և գաղտնիության իրավունք:*

2. Հաղորդակցության ազատությունը և գաղտնիությունը կարող են սահմանափակվել միայն օրենքով՝ պետական անվտանգության, երկրի տնտեսական բարեկեցության, հանցագործությունների կանխման կամ բացահայտման, հասարակական կարգի, առողջության և բարոյականության կամ այլոց հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով:

3. Հաղորդակցության գաղտնիությունը կարող է սահմանափակվել միայն դատարանի որոշմամբ, բացառությամբ երբ դա անհրաժեշտ է պետական անվտանգության պաշտպանության համար և պայմանավորված է հաղորդակցվողների՝ օրենքով սահմանված առանձնահատուկ կարգավիճակով»:

«Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի համաձայն՝ *«1. Յուրաքանչյուր ոք ունի իր*

---

[3] Տե՛ս վարույթի նյութեր, հատոր 4, թերթեր 74-101:

անձնական ու ընտանեկան կյանքի, բնակարանի և նամակագրության նկատմամբ հարգանքի իրավունք:

2. Չի թույլատրվում պետական մարմինների միջամտությունն այդ իրավունքի իրականացմանը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դա նախատեսված է օրենքով և անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում ի շահ պետական անվտանգության, հասարակական կարգի կամ երկրի տնտեսական բարեկեցության, ինչպես նաև անկարգությունների կամ հանցագործությունների կանխման, առողջության կամ բարոյականության պաշտպանության կամ այլ անձանց իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով»:

13. «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ *«Օպերատիվ-հետախուզական գործունեությունը մարդու և քաղաքացու իրավունքներն ու ազատությունները, պետական ու հասարակական անվտանգությունը հակահրավական ոտնձգություններից պաշտպանելու նպատակով՝ օրենքով նախատեսված օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն իրականացնող մարմինների կողմից օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների անցկացումն է»:*

«Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի 34-րդ հոդվածի համաձայն՝ *«[Ներքին դիտում, նամակագրության, փոստային, հեռագրական և այլ հաղորդումների վերահսկում, հեռախոսային խոսակցությունների վերահսկում, ֆինանսական տվյալների մատչելիության ապահովում և ֆինանսական գործարքների գաղտնի վերահսկում, կաշառք ստանալու կամ կաշառք տալու նմանակում] օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումները, ինչպես նաև արտաքին դիտում օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումը, եթե արտաքին դիտման արդյունքների ամրագրումն առանց տեխնիկական միջոցների օգտագործման հնարավոր չէ, և անձը (անձինք), որի (որոնց) նկատմամբ իրականացվում է արտաքին դիտումը, ողջամտորեն չէր (չէին) կարող ենթադրել դրա անցկացման հնարավորության մասին, ապա կարող են անցկացվել միայն դատարանի թույլտվությամբ:*

2. Սույն հոդվածով նախատեսված օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների իրականացման համար դատարանի թույլտվությունը ստանալու համար օպերատիվ

ստորաբաժանման ղեկավարը օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն իրականացնող մարմնի ղեկավարին ներկայացնում է օպերատիվ-հետախուզական միջոցառում անցկացնելու մասին որոշումը և միջնորդությունը՝ օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումն անցկացնելու համար դատարան դիմելու վերաբերյալ: Որոշումը և դրան կցվող նյութերը դատարան է ներկայացնում օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն իրականացնող մարմնի ղեկավարը՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքով սահմանված կարգով: (...)»:

Նույն օրենքի 31-րդ հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ *«[Ներքին դիտում, նամակագրության, փոստային, հեռագրական և այլ հաղորդումների վերահսկում, հեռախոսային խոսակցությունների վերահսկում, ֆինանսական տվյալների մատչելիության ապահովում և ֆինանսական գործարքների գաղտնի վերահսկում] օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումները կարելի է անցկացնել միայն այն դեպքերում, երբ անձը, ում նկատմամբ պետք է դրանք անցկացվեն, կասկածվում է ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործության կատարման մեջ, և եթե կան հիմնավոր ապացույցներ, որ այլ եղանակով օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումն անցկացնող մարմնի կողմից սույն օրենքով իր վրա դրված խնդիրների իրականացման համար անհրաժեշտ տեղեկատվության ձեռքբերումն անհնարին է»:*

14. Վճռաբեկ դատարանը, անդրադառնալով օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների կոնկրետ տեսակն ընտրելիս անձի իրավունքների նկատմամբ իրականացվող միջամտության բնույթին, արձանագրել է, որ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ օպերատիվ-հետախուզական որոշ միջոցառումների իրականացմամբ լուրջ միջամտություն է տեղի ունենում անձի անձնական և ընտանեկան կյանքի գաղտնիության իրավունքին՝ դրանք կարող են իրականացվել բացառապես երբ՝

ա) անձը, ում նկատմամբ պետք է դրանք անցկացվեն, կասկածվում է ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործության կատարման մեջ, և

բ) եթե կան հիմնավոր ապացույցներ, որ այլ եղանակով օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումն անցկացնող մարմնի կողմից օրենքով իր վրա դրված խնդիրների իրականացման համար անհրաժեշտ տեղեկատվության ձեռքբերումն անհնարին է:

Ընդ որում, Վճռաբեկ դատարանն ընդգծել է, որ վերջին չափանիշի ամրագրմամբ օրենսդիրն inter alia սահմանել է, որ նշված միջոցառումները կարող են իրականացվել միայն որպես ծայրահեղ (վերջին) միջոց (last resort), երբ այլընտրանքային եղանակով անհնարին է առաջադրված խնդիրների լուծման համար անհրաժեշտ տեղեկատվության ձեռքբերումը: Այսինքն՝ նշված միջոցառումները ոչ միայն պետք է իրականացվեն դրանց բնույթին և նպատակային նշանակությանը համապատասխան, այլ նաև այն դեպքում, երբ բացակայում են անձի իրավունքների և ազատությունների ոլորտ նվազ միջամտության եղանակով նույն տեղեկությունների ձեռքբերման այլ միջոցներ, այդ թվում՝ քրեական գործով վարույթի շրջանակում քրեական դատավարության օրենսգրքով կոնկրետ տեղեկությունների ձեռքբերման համար նախատեսված միջոցները[4]:

14.1. Վճռաբեկ դատարանը, անդրադառնալով օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների իրականացման փաստական հիմքերի ապացուցողական շեմին, 2024 թվականի նոյեմբերի 27-ի թիվ *20/01.12.2023* որոշմամբ արձանագրել է, որ անձի իրավունքների նկատմամբ միջամտության անհրաժեշտությունը պետք է դիտարկել ոչ թե ձևական (ֆորմալ), այլ բովանդակային տեսանկյունից: Նշվածից հետևում է, որ իրավասու դատարանի կողմից միջնորդության կապակցությամբ կառուցվող դիրքորոշումները պետք է ձևավորվեն ոչ թե միջնորդությանը կից նյութերի, այլ կերպ՝ օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներն իրականացնող մարմնի կողմից ներկայացված տվյալների քանակական, այլ դրանց որակական հատկանիշների հիման վրա: Այսպես. եթե օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ իրականացնելու թույլտվություն ստանալու վերաբերյալ միջնորդությանը կից ներկայացվել է այնպիսի տվյալ (տվյալներ), որն իր բովանդակությամբ վկայում է այն մասին, որ անձը, ում նկատմամբ պետք է դրանք անցկացվեն, կասկածվում է ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործության կատարման մեջ, և եթե կան հիմնավոր ապացույցներ, որ այլ եղանակով օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումն անցկացնող մարմնի կողմից օրենքով իր վրա դրված խնդիրների իրականացման համար անհրաժեշտ տեղեկատվության ձեռքբերումն անհնարին է, ապա դատարանը, քննության առնելով

---

[4] Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Գոռ Սարգսյանի* վերաբերյալ թիվ ԵԿԴ/0229/01/16 գործով 2019 թվականի ապրիլի 11-ի որոշման 17.2-րդ կետը:

միջնորդությունը, պետք է այն դիտարկի դրա՝ անձի իրավունքների նկատմամբ միջամտությունը հիմնավորելու առումով[5]:

15. Վճռաբեկ դատարանը, հիմք ընդունելով անձի նկատմամբ օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ իրականացնելու թույլտվության վերաբերյալ դատական նախադեպերով արձանագրած դիրքորոշումները, հարկ է համարում անդրադառնալ անձի կողմից ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործության կատարման մեջ կասկածանքի առկայության չափանիշի դատական ստուգմանը:

Այսպես. կիրառելով իրավական նորմի տառացի մեկնաբանման կանոնը՝ Վճռաբեկ դատարանը փաստում է, որ «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի 31-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսվում են այն դեպքերը, երբ անձը, ում նկատմամբ պետք է դրանք իրականացվեն, կասկածվում է ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործության կատարման մեջ, ինչն իր հերթին թույլ է տալիս արձանագրելու, որ նշված չափանիշը գնահատելիս դատարանը ստուգման է ենթարկում ենթադրյալ արարքի նախնական իրավական գնահատականի համապատասխանությունը ՀՀ քրեական օրենսգրքի 17-րդ հոդվածի 4-րդ կամ 5-րդ մասերին, հետևաբար, եթե ներկայացված տեղեկատվությունն *առերևույթ* վկայում է անձի կողմից ենթադրյալ այնպիսի հանցագործության կատարման մասին, որը համարվում է ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցանք, ապա պետք է հաստատված համարել «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի 31-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված առաջին չափանիշի առկայությունը՝ հաշվի առնելով օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ իրականացնելու նպատակները, մասնավորապես՝ ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործությունների հայտնաբերումը, բացահայտումը և կանխումը, հանցագործությունը նախապատրաստող, կատարող կամ կատարած անձանց հայտնաբերումը:

16. Սույն վարույթի նյութերի ուսումնասիրությունից երևում է, որ՝

- [redacted] կողմից 2023

[5] Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ թիվ *20/01.12.2023* գործով 2024 թվականի նոյեմբերի 27-ի որոշման 13.1-ին կետը:

թվականի դեկտեմբերի 11-ին կազմված և միջնորդությանը կից Առաջին ատյանի դատարան ներկայացված արձանագրության համաձայն՝ օպերատիվ տեղեկություններ են ստացվել այն մասին, որ [redacted] իր ընկներ [redacted] օժանդակությամբ առանձնապես խոշոր չափերով՝ ընդհանուր 5.200.000 ՀՀ դրամի կաշառք-գումարի դիմաց պայմանավորվածություն է ձեռք բերել պաշտոնատար անձ՝ [redacted] հետ յուրաքանչյուր հերթափոխի ընթացքում առաքանիների՝ առանց մաքսային ձևակերպումների անխոչընդոտ ելքն ապահովելու հարցի շուրջ[6],

- Առաջին ատյանի դատարանի 2023 թվականի դեկտեմբերի 11-ի որոշմամբ բավարարվել է [redacted] միջնորդությունը, և թույլատրվել է երկու ամիս ժամկետով [redacted] նկատմամբ իրականացնել «Արտաքին դիտում», «Թվային, այդ թվում՝ հեռախոսային խոսակցությունների վերահսկում» և «Ներքին դիտում» համալիր օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ[7],

- Վերաքննիչ դատարանի որոշման համաձայն՝ 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգիրքը չի սահմանում, թե որն է կաշառք տալու խոշոր և առանձնապես խոշոր չափը, ուստի ներկայացված միջնորդությունը բավարար տվյալներ չի պարունակել այն մասին, որ միջնորդությամբ նկարագրված ենթադրյալ արարքն առերևույթ հանդիսանում է ծանր հանցանք[8]:

17. Նախորդ կետում շարադրված փաստական հանգամանքները գնահատելով սույն որոշման 12-15-րդ կետերում վկայակոչված իրավական նորմերի և արտահայտված իրավական դիրքորոշումների լույսի ներքո՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ Վերաքննիչ դատարանը, Առաջին ատյանի դատարանի որոշումը բեկանելով, հանգել է անհիմն հետևությունների:

---

[6] Տե՛ս սույն որոշման 8-րդ կետը:
[7] Տե՛ս սույն որոշման 9-րդ կետը:
[8] Տե՛ս սույն որոշման 10-րդ կետը

Մասնավորապես, Վերաքննիչ դատարանը, Առաջին ատյանի դատարանի որոշման իրավաչափությունը գնահատելիս պատճառաբանել է, որ Առաջին ատյանի դատարան ներկայացված՝ օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ անցկացնելու թույլտվության մասին միջնորդությունը բավարար տվյալներ չի պարունակել այն մասին, որ միջնորդությամբ նկարագրված ենթադրյալ արարքն առերևույթ հանդիսանում է ծանր հանցանք, մինչդեռ Վճռաբեկ դատարանը փաստում է, որ Վերաքննիչ դատարանը, հաշվի չառնելով օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ իրականացնելու առանձնահատկություններն ու նպատակները, հատուկ վերանայման բողոքը քննության առնելիս անդրադարձել է այնպիսի իրավական հարցի, մասնավորապես՝ օրենսդրական բացի առկայությանը, որը տվյալ վարույթով քննարկման առարկա հանդիսանալ չէր կարող, քանի որ օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ անցկացնելու թույլտվության մասին միջնորդությունը քննության առնելիս դատարանի առջև բարձրացված են երկու իրավական հարցեր՝ առաջինը, թե արդյոք անձը, ում նկատմամբ պետք է դրանք անցկացվեն, կասկածվում է ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցագործության կատարման մեջ, և երկրորդ՝ արդյոք կան բավարար հիմքեր արձանագրելու, որ այլ եղանակով օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումն անցկացնող մարմնի կողմից օրենքով իր վրա դրված խնդիրների իրականացման համար անհրաժեշտ տեղեկատվության ձեռքբերումն անհնարին է: Վերը նշված առաջին իրավական հարցի կապակցությամբ հարկ է նշել, որ սույն դեպքում [redacted] պետի կողմից 2023 թվականի դեկտեմբերի 11-ին կազմված և միջնորդությանը կից Առաջին ատյանի դատարան ներկայացված արձանագրության բովանդակությունը վկայում է ծանր հանցանքի մասին, մասնավորապես՝ օպերատիվ տեղեկություններ են ստացվել այն մասին, որ [redacted] պաշտոնատար անձ [redacted] հետ համաձայնություն են ձեռք բերել առանձնապես խոշոր չափերով՝ ընդհանուր 5.200.000 ՀՀ դրամ կաշառք-գումարի դիմաց առաքանիների՝ առանց մաքսային ձևակերպումներ կատարելու, անխոչընդոտ ելքն ապահովելու հարցի շուրջ[9]:

[9] Տե՛ս սույն որոշման 8-րդ կետը:

Նշվածից երևում է, որ տվյալ դեպքում խոսքը վերաբերում է առանձնապես խոշոր չափերով կաշառք ստանալու և տալու ենթադրյալ հանցանքների առերևույթ կատարմանը, որոնք համապատասխանում են ՀՀ քրեական օրենսգրքի 17-րդ հոդվածի 4-րդ և 5-րդ մասերով նախատեսված ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցագործությունների տեսակներին, ուստի Վերաքննիչ դատարանի այն դատողությունը, որ միջնորդությունը բավարար տվյալներ չի պարունակել այն մասին, որ միջնորդությամբ նկարագրված ենթադրյալ արարքն առերևույթ հանդիսանում է ծանր հանցանք, անհիմն է և չի բխում ինչպես սույն վարույթում առկա նյութերից, այնպես էլ սույն որոշման 15-րդ կետում արձանագրված դիրքորոշումներից:

Միևնույն ժամանակ, Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ *Սարգիս Գրիգորյանի* վերաբերյալ գործով 2024 թվականի հուլիսի 26-ի թիվ ՀԿԴ/0054/01/22 որոշման համաձայն՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 436-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետը և 3-րդ մասի 2-րդ կետը չեն համապատասխանում իրավական որոշակիության սկզբունքին, բավարար չափով կանխատեսելի չեն, ուստի չեն կարող անձին **դատապարտելու** հիմք հանդիսանալ[10], ինչից բխում է, որ տվյալ դեպքում օրենսդրական բացի առկայության հարցն օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ անցկացնելու թույլտվության մասին միջնորդության քննության շրջանակներում, դատարանի քննարկման առարկա հանդիսանալ չէր կարող:

18. Վերոգրյալի հիման վրա Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ Առաջին ատյանի դատարանի՝ Ս.Ավոյանի նկատմամբ համալիր օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ իրականացնելու թույլտվության մասին Առաջին ատյանի դատարանի որոշումը բեկանելու վերաբերյալ Վերաքննիչ դատարանի հետևությունները հիմնավոր չեն:

19. Ամփոփելով վերոգրյալը՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ Վերաքննիչ դատարանը դատական ակտ կայացնելիս թույլ է տվել դատական սխալ՝ քրեադատավարական օրենքի էական խախտում, որն իր բնույթով էական է, քանի որ ազդել է վարույթի ելքի վրա, հետևաբար ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 362-

---

[10] Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Սարգիս Գրիգորյանի* վերաբերյալ թիվ ՀԿԴ/0054/01/22 գործով 2024 թվականի հուլիսի 26-ի որոշման 12-րդ կետը:

րդ հոդվածի համաձայն՝ հիմք է վճռաբեկ բողոքը բավարարելու և Վերաքննիչ դատարանի 2024 թվականի օգոստոսի 20-ի դատական ակտը բեկանելու համար:

Միևնույն ժամանակ, Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ սույն գործով Առաջին ատյանի դատարանը կայացրել է գործն ըստ էության ճիշտ լուծող դատական ակտ՝ թույլ չտալով գործի ելքի վրա ազդեցություն ունեցող դատական սխալ, ուստի Վերաքննիչ դատարանի 2024 թվականի օգոստոսի 20-ի դատական ակտը պետք է բեկանել և կայացնել փոխարինող դատական ակտ՝ օրինական ուժ տալով Առաջին ատյանի դատարանի 2023 թվականի դեկտեմբերի 11-ի որոշմանը:

Ելնելով վերոգրյալից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 162-րդ, 163-րդ և 171-րդ հոդվածներով, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 31-րդ, 34-րդ, 264-րդ, 281-րդ 361-րդ, 363-րդ և 400-րդ հոդվածներով՝ Վճռաբեկ դատարանը

Ո Ր Ո Շ Ե Ց

1. Թիվ 20/11.12.2023 դատական վարույթով մեղադրյալ [redacted] վերաբերյալ ՀՀ վերաքննիչ հակակոռուպցիոն դատարանի 2024 թվականի օգոստոսի 20-ի որոշումը բեկանել և օրինական ուժ տալ Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի 2023 թվականի դեկտեմբերի 11-ի որոշմանը:

2. Որոշումն օրինական ուժի մեջ է մտնում կայացնելու օրը:

Նախագահող՝ _____ Ա.ԿՐԿՅԱՇԱՐՅԱՆ

Դատավորներ՝ _____ Ե.ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

_____ Ռ.ՄԽԻԹԱՐՅԱՆ

_____ Ս.ՉԻՉՈՅԱՆ

_____ Դ.ՎԵՔԻԼՅԱՆ